

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Όταν η «ζοφερή επιστήμη» γίνεται ταπεινή

(1)Μερικά πράγματα δεν πηγαίνουν και τόσο άσχημα. Το 1990, ο αριθμός των ανθρώπων σε όλον τον κόσμο που ζούσαν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας ήταν 1 δισεκατομμύριο 890 εκατομμύρια. Το 2015, είχε μειωθεί σε 735 εκατομμύρια. Πρόκειται για σπουδαίο επίτευγμα, ειδικά αν αναλογιστούμε ότι σε αυτά τα 25 χρόνια ο πληθυσμός της Γης αυξήθηκε σημαντικά: ως ποσοστό του συνόλου, ο αριθμός των ακραία φτωχών έπεσε από 36% σε 10%.

(2)Σε κάποιον βαθμό η μείωση της ακραίας φτώχειας οφείλεται στο ότι οι πολιτικές που εφαρμόζονται έχουν γίνει λιγότερο αφελείς, πιο προσγειωμένες, πιο ταπεινές. Και αυτό συμβαίνει, επειδή οι φτωχοί δεν είναι στερεοτυπικές φιγούρες που αξίζουν τον οίκτο μας, αλλά άνθρωποι όπως οι υπόλοιποι. Για να σχεδιάσουμε αποτελεσματικές πολιτικές κατά της φτώχειας, πρέπει να καταλάβουμε καλύτερα τις προσδοκίες των άμεσα ενδιαφερομένων.

(3)Λίγοι έχουν συμβάλει σε αυτή την εμπειρική στροφή των οικονομικών της ανάπτυξης όσο οι τρεις νικητές του εφετινού βραβείου Νομπέλ Οικονομίας. Η Εστέρ Ντιφλό, γεννημένη στο Παρίσι, ο Αμπιτζιτ Μπάνερτζι από την Καλκούτα και ο Μάικλ Κρέμερ, καθηγητής γυμνασίου στην Κένυα. Κάποια στιγμή ένας κενυάτης φίλος του είτε ότι η οργάνωσή του θα ήθελε να κάνει κάτι, για να περιορίσει τη σχολική διαρροή, αλλά δεν ξέρει τι. Οπωσδήποτε, για να πηγαίνουν περισσότερα παιδιά στο σχολείο θα πρέπει το κόστος του να είναι δωρεάν, αλλά και να τους δίνεται κάποιο έξτρα κίνητρο. Αλλά τι; Μήπως να μοιράσουν δωρεάν στολές; Ή να προσφέρουν καθημερινά γεύματα; Ή μήπως εμβολιασμούς και θεραπείες;

(4)Ο νεαρός Μάικλ Κρέμερ δεν είχε ιδέα τι από όλα αυτά θα απέδιδε καλύτερα. Είχε όμως μια άλλη ιδέα: γιατί να μη δοκιμάσουν και τα τρία; Ακόμη καλύτερα, εάν κατανεύμουν τυχαία τα σχολεία της περιοχής σε κάθε μία από τις τρεις ομάδες, και εάν αφήσουν μια τέταρτη ως «ομάδα ελέγχου». Όπως δηλαδή γίνεται στη βιοϊατρική έρευνα.

(5)Η μελέτη για την οποία είναι περισσότερο περήφανοι αφορά τρόπους αύξησης των εμβολιασμών στην Ινδία. Η Ντιφλό και ο Μπάνερτζι συνεργάστηκαν με την τοπική κυβέρνηση και μια ΜΚΟ που ανέλαβε την υποδειγματική παροχή εμβολιασμών σε 60 χωριά. Στα μισά από αυτά η νοσοκόμος της ΜΚΟ εμφανιζόταν να κάνει το εμβόλιο σε κάθε σπίτι. Στα άλλα 30 χωριά, εκτός από τον κατ' οίκον εμβολιασμό, προσέφερε επίσης 1 κιλό φακές για κάθε εμβόλιο και ένα σετ ανοξείδωτων πιάτων με τη συμπλήρωση όλου του κύκλου εμβολίων. Αποτέλεσμα: Στην ομάδα ελέγχου το ποσοστό εμβολιασμών έμεινε στο 5%. Στα 30 χωριά με τον κατ' οίκον εμβολιασμό ανέβηκε στο 12%. Στα 30 χωριά με κατ' οίκον εμβολιασμό συν φακές, συν πιάτα, έφτασε το 37%.

(6)Είναι σημαντικό εύρημα αυτό; Ναι, επειδή οδηγεί στον σχεδιασμό πολιτικών που καλυτερεύουν τη ζωή των ανθρώπων, δίνοντας σε περισσότερους τη δυνατότητα να αποδράσουν από τη φτώχεια.

(7)Στη συνέντευξη Τύπου του MIT τη μέρα της βράβευσης κάποιος ρώτησε την Ντιφλό και τον Μπάνερτζι: «Τι διαφορετικό θα κάνετε τώρα που πήρατε το Νομπέλ;».

Αυτοί κοιτάχτηκαν και απάντησαν: «Διαφορετικό τίποτε. Αγαπάμε αυτή τη δουλειά. Ελπίζουμε να συνεχίσουμε να την κάνουμε».

(Μάνος Ματσαγγάνης. Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ. Διασκευή)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Οι παράλληλοι μονόλογοι για τους «brain»

(1) Τα τελευταία χρόνια η (παρα)φιλολογία γύρω από το «brain regain» * βρίσκει γόνιμο έδαφος στα εσωτερικά αλλά και τα διεθνή διαδικτυακά fora, ενώ η πρόσφατη εξαιρετική συνθήκη την κατέστησε πλέον μέρος της καθημερινότητας ειδικών και μη. Συνήθως, αν όχι πάντοτε, ερήμην των ίδιων των «brain». Έτσι, στις σχετικές δημόσιες ή (ακόμα και) ιδιωτικές συζητήσεις και αναλύσεις, δεν συμμετέχουν εκείνοι για τους οποίους γίνονται, ενώ όλοι γνωρίζουμε ότι οι αριθμοί είναι αμείλικτοι. Ειδικότερα, την περίοδο 2008-2017 έφυγαν από τη χώρα περίπου 500.000 έλληνες νέοι και ικανοί άνθρωποι, δηλαδή το 4,6% του συνολικού πληθυσμού της. Προέρχονται από το πιο παραγωγικό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας, με το 51,4% να είναι στην «κρίσιμη» ηλικιακή κατηγορία 25-44, και σχεδόν στο 70% απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τις διαθέσιμες έρευνες, μεγάλος αριθμός αυτών που έφυγαν είτε δεν σκοπεύουν να γυρίσουν καθόλου είτε προσδιορίζουν τον επαναπατρισμό τους στο απώτερο μέλλον και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

(2) Με ή χωρίς ωστόσο αριθμούς, είναι πλέον προφανές ότι χωρίς συνεχή αταλάντευτη και εθνική πολιτική (με την έννοια της συναίνεσης των πολιτικών δυνάμεων της χώρας), ό,τι και αν επιχειρηθεί θα αποτελεί έναν «παράλληλο μονόλογο». Και θα ενισχύεται από αποσπασματικές δράσεις «οριζόντιες» ή «κάθετες», αλλά κυρίως και στο «τέλος της ημέρας» αναποτελεσματικές.

(3) Στον αντίποδα αυτών η είδηση ότι περισσότεροι από 250 εργαζόμενοι υψηλής εξειδίκευσης εκτιμάται ότι θα εργάζονται τον Ιούνιο του 2022 στο Κέντρο Επιχειρησιακών Λειτουργιών και Υπηρεσιών της αμερικανικής φαρμακοβιομηχανίας Pfizer στη Θεσσαλονίκη, και ότι οι πρώτες προσλήψεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί σε ποσοστό 15%-20% αφορούν έλληνες που ζούσαν και εργάζονταν στο εξωτερικό και επέστρεψαν στην Ελλάδα, αποτελεί μια καλή αρχή. Δίπλα σε αυτήν μας επιτραπεί να αναφέρουμε την πρόταση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου για την ίδρυση ερευνητικού κέντρου. Με την οφειλόμενη επισήμανση ότι θα αποτελέσει όχι άλλο ένα ερευνητικό κέντρο αλλά ένα άλλο ερευνητικό κέντρο. Αυτοχρηματοδοτούμενο, με νέα σύγχρονα ερευνητικά αντικείμενα, στο οποίο θα απασχοληθούν κατά προτεραιότητα έλληνες ερευνητές της αλλοδαπής. Εκείνοι για τους οποίους γίνονται οι παράλληλοι μονόλογοι. Η σιωπηλή πλειοψηφία που αναμένει εδώ και χρόνια το «σιωπηρό συμβόλαιο». Για να επιστρέψει, να αγωνιστεί και να δημιουργήσει. Τους το οφείλουμε. Αλλά το οφείλουμε και σε όλους τους νέους, για να ανατρέψουμε το διάχυτο αίσθημα της απαισιοδοξίας και της αδυναμίας, απέναντι σε μια κρίση που χρονίζει αθεράπευτη.

*η επιστροφή επιστημόνων στην πατρίδα τους

(Οδυσσέας-Ιωάννης Ζώρας. Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ. Διασκευή)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Δέος για το θαύμα της ζωής

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: Ο σπουδαίος ανθρωπιστής επιστήμονας Αλμπέρτος Σβάιτσερ διηγείται τα βιώματα και τις αναζητήσεις που τον οδήγησαν στη σύλληψη της ηθικής του πρότασης.

Στο τέλος του δεκάτου ένατου αιώνα όλοι ήταν πεπεισμένοι πως όχι μόνο είχαμε προοδεύσει στον τομέα της γνώσης, αλλά και ότι είχαμε κατακτήσει πλέον κορυφές του πνεύματος και της ηθικής. Ωστόσο, εγώ θεωρούσα πως όχι μόνο δεν είχαμε ξεπεράσει τις προηγούμενες γενιές στον τομέα του πνεύματος, μα είχαμε ήδη απολέσει πολλές από τις κατακτήσεις τους... Και ένιωθα μάλιστα ότι πολλές είχαν αρχίσει να γλιστρούν μέσα από τα χέρια μας. [...]

Αποφάσισα λοιπόν να μελετήσω εις βάθος την κατάσταση του πνευματικού πολιτισμού της εποχής μου. Σκέφτηκα πως το έργο μου έπρεπε να ονομαστεί «Πολιτισμός και ηθική φιλοσοφία». Καθώς όμως είχα την αίσθηση πως ζούσαμε σε μια εποχή πνευματικής παρακμής, μπήκα στον πειρασμό να το ονομάσω «Εμείς, οι επίγονοι*». Πέρασα το καλοκαίρι του 1900 στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Συναντούσα συχνά ενδιαφέροντες βερολινέζους επιστήμονες. Ξαφνικά ένας από αυτούς, θέλοντας να βάλει μια τελεία σε μια συζήτηση, είπε: «Είμαστε όλοι μας επίγονοι». Η φράση αυτή με χτύπησε σαν κεραυνός. Δεν ήμουν λοιπόν ο μόνος που ένιωθα πως ζούμε στον καιρό των επιγόνων.

Στα πρώτα έτη του νέου αιώνα βρήκα χρόνο να μελετήσω τα φιλοσοφικά έργα των περασμένων δεκαετιών σχετικά με την ηθική, έχοντας σκοπό να καταγράψω ποιες απόψεις διατυπώνονταν σχετικά με τη σχέση μας προς την υπόλοιπη πλάση.

*επίγονος: εκείνος που στα πλαίσια ενός πνευματικού, καλλιτεχνικού, κοινωνικού, πολιτικού κτλ. κινήματος ή ενός σημαντικού ιστορικού γεγονότος ανήκει σε γενιά μεταγενέστερη από εκείνη των πρωταγωνιστών, των οποίων απλώς συνεχίζει το έργο

(Αλβέρτος Σβάιτσερ. *Δέος για τη ζωή*. Διασκευή)

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αναφέρετε, σε 60-70 λέξεις, τις ελπιδοφόρες ενέργειες για το «brain regain» και τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για αυτό, σύμφωνα με το Κείμενο 2.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα Κείμενα 1 και 2, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

α. Ως ποσοστό του συνόλου, ο αριθμός των ακραία φτωχών μειώθηκε κατά 26% .

(Κείμενο 1)

β. Για την άνοδο του ποσοστού εμβολιασμών στην Ινδία προσφέρθηκαν επιπλέον κίνητρα στους ενδιαφερόμενους. (Κείμενο 1)

γ. Ο Ντιφλό και ο Μάνερτζι θεωρούν τη δραστηριότητά τους ως μια κερδοφόρα επιχείρηση για τους ίδιους. (Κείμενο 1)

δ. Το «brain regain» έχει μεγάλη απήχηση στις συζητήσεις που διεξάγονται στο ίντερνετ. (Κείμενο 2)

ε. Οι περισσότερες διαδικτυακές συζητήσεις που διεξάγονται στο ίντερνετ για το «brain regain» γίνονται με τη συμμετοχή των «brain». (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

B2. α. Τι επιδιώκεται με τη χρήση ερώτησης στην 6^η (μονάδες 4) και τι με τη χρήση ευθέος λόγου στην 7^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 3);

Μονάδες 7

β. Με ποια μέσα προσπαθεί ο συγγραφέας να πείσει τους δέκτες του στην 1η παράγραφο του Κειμένου 2 και τι επιτυγχάνει με τη χρήση των συγκεκριμένων μέσων;

Μονάδες 8

B3. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της 2ης παραγράφου του Κειμένου 1, να εξηγήσετε το γνώρισμα των φτωχών ανθρώπων, σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Με βάση 3 διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες, να αναλύσετε τη σχέση του αφηγητή με το παρελθόν. Να απαντήσετε σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Με αφορμή την ανάγνωση του κειμένου 2, σε μία ομιλία σας, έκτασης 350-400 λέξεων, σε Συνέδριο του Απόδημου Ελληνισμού, να αναφέρετε για ποιους λόγους πολλοί έλληνες επιστήμονες μεταναστεύουν στο εξωτερικό και ποιες οι συνέπειες του φαινομένου αυτού.

Μονάδες 30

ΟΡΟΣΗΜΟ ΠΕΙΡΑΙΑ & ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ-ΔΡΑΠΕΤΩΝΑΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΑΒΡΙΛΗΣ